

Aliona GUMENCO,

lector asistent al Catedrei Drept public

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

COLABORAREA INTERNAȚIONALĂ ÎN DOMENIUL PROTECȚIEI MARTORILOR

Rezumat

Oferirea unei protecții corespunzătoare martorilor poate juca un rol esențial pentru aducerea delincvenților în fața instanței, întrucât reușita fiecărei faze a procesului penal depinde deseori de cooperarea martorilor.

Unul din obiectivele Uniunii Europene este stabilirea unor măsuri de protecție vizavi de martorii, de victimele-martor și de martorii minori, apreciind că numai adoptând măsuri care să încurajeze martorii să participe la procese pot fi atinse țintele propuse în lupta împotriva criminalității organizate.

Summary

Providing adequate protection of witnesses can play a key role in bringing offenders to justice since the success of each phase of the criminal process often depends on the cooperation of witnesses.

One of the objectives of the European Union is to establish protective measures vis-à-vis the victim-witness witnesses and child witnesses, saying that only by adopting measures to encourage witnesses to attend proceedings achievable targets in the fight against organized crime.

Protecția martorilor poate fi definită ca fiind obligația statului, de a pune la dispoziție un cadru legal și instituțional, persoanelor care oferă date sau informații organelor judiciare cu privire la infracțiuni grave, precum și a membrilor săi de familie cu scopul de a le proteja viața și integritatea fizică, atunci când acestea sunt amenințate ca urmare a colaborării cu structurile judiciare sau de informații.

Scopul asigurării protecției martorilor, constă în apărarea vieții, integrității corporale sau libertății acestora, valori care sunt amenințate ca urmare a deținerii de către aceștia a unor informații ori date cu privire la săvârșirea unor infracțiuni grave, pe care le-au furnizat sau au fost de acord să le furnizeze organelor judiciare și care au un rol determinant în descoperirea infractorilor și în soluționarea unor cauze aflate în lucru la aceste organe.

Aflarea adevărului într-o cauză penală necesită utilizarea unor metode de investigație speciale, precum și metode eficiente pentru protejarea martorilor.

Oferirea unei protecții corespunzătoare a martorilor poate juca un rol esențial pentru aducerea delincvenților în fața instanței, întrucât reușita fiecărei faze a

procesului penal depinde deseori de cooperarea martorilor. Delincvenții încearcă adesea să împiedice martorii să depună mărturie, recurgând inclusiv la amenințări. Toate persoanele au o obligație civică de a depune mărturii sincere ca martori, însă statele la rândul lor au obligația de proteja martorii împotriva oricăror interferențe și mai ales de a nu fi supuși unor riscuri personale.

Uniunea Europeană s-a arătat încă de la început interesată în stabilirea unor măsuri de protecție vizavi de martorii de victimele-martor și de martorii minori, apreciind că numai adoptând măsuri care să încurajeze martorii să participe la procese pot fi atinse țintele propuse în lupta împotriva criminalității organizate.

Problema necesității unui instrument legislativ în domeniul protecției martorilor la nivelul Uniunii Europene a fost luată în considerare de mai mulți ani. Încă din 1997, a 16-a recomandare a Programului de acțiune în domeniul prevenirii și combaterii crimei organizate a propus examinarea necesităților din sfera protecției martorilor și a persoanelor care colaborează în cadrul acțiunii judiciare. [4]

Există, de asemenea, mecanisme practice de cooperare în domeniul protecției martorilor în Europa. O rețea europeană de legătură este coordonată de Europol – care nu dispune însă de un mandat formal în materie – dar reunește, cu titlu voluntar, șefii unităților specializate în protecția martorilor, ea a fost creată în anul 2000. Pe parcursul anilor, rețeaua s-a dezvoltat într-o structură profesională de dimensiune mondială, activă pe toate continentele. Reuniunile rețelei au rol de platformă pentru schimburile de informații, dezvoltarea de instrumente și definierea de orientări însă nu permit activități operaționale.

Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a adoptat Recomandarea privind protecția martorilor și colaboratorilor justiției în anul 2005. Această recomandare are la bază recunoașterea priorității Consiliului Europei față de protecția martorilor și colaboratorilor justiției în lupta cu crima organizată și terorismul, conștientizarea faptului că protecția acestor categorii de persoane implică confidențialitate și că eforturile trebuie canalizate pentru luarea unor măsuri în a zădărnici încercările de aflare a martorilor și colaboratorilor justiției, în special, în cazurile de crimă organizată, incluzând organizațiile teroriste. Prin aceasta statele membre sunt obligate să se ghideze atunci când își formulează legislația internă și când își revizuiesc practica și politica în domeniul criminalității în funcție de perspectiva și măsurile stabilite de recomandarea privind protecția martorilor și colaboratorilor justiției și în același timp să se asigure că publicitatea necesară acestor principii și măsuri este transmisă tuturor organismelor interesate, cum ar fi organismele judiciare, autoritățile de investigație și judecată. [3]

Consiliul Europei recomandă statelor membre să aplice precum:

- folosirea mijloacelor moderne de telecomunicații cum ar fi conexiunea video pentru facilitarea audierii simultane a martorilor protejați sau a martorilor a căror prezentare în instanță în statul solicitant este imposibilă, dificilă sau costisitoare, asigurându-se în același timp respectarea drepturilor apărării;

- asistență pentru mutarea în străinătate a martorilor protejați și asigurarea protecției acestora;

- schimbul de informații între autoritățile care răspund de programele de protecție a martorilor. [2]

În ceea ce privește cooperarea internațională privind protecția martorilor – inclusiv cooperarea intra-UE și cooperarea cu instanțele judiciare internaționale sau statele terțe – statele, în general, încheie acorduri bilaterale ad hoc.

Respectând diferitele sisteme legale și principiile fundamentale ale organizării administrative a fiecărui stat în parte, trebuie să fie urmată o abordare comună a problemelor internaționale legate de protecția martorilor. O astfel de abordare comună trebuie să vizeze asigurarea unor standarde profesionale corespunzătoare, cel puțin în aspectele cruciale ale confidențialității, integrității și pregătirii. Statele membre trebuie să asigure un schimb suficient de informații și cooperare între autoritățile responsabile pentru programele de protecție.

S-a ajuns la concluzia că măsurile clasice procedurale de protecție a martorilor nu mai sunt eficiente, fiind necesare noi forme de protecție, adaptate la noile condiții de agresivitate a infractorilor, care să se interpună între martor și infractor și care să facă posibilă folosirea declarațiilor martorului în acuzarea autorilor de infracțiuni. Astfel au apărut noi instrumente de lucru menite să asigure o protecție sporită a martorilor, cum ar fi audierea sub o altă identitate, utilizarea dispozitivelor ce previn identificarea fizică a martorilor, schimbarea identității, utilizarea video-conferinței, măsuri sporite de protecție și relocarea la alte adrese sau chiar relocarea pe teritoriul altui stat, acordarea anumitor facilități economice și juridice.

Republica Moldova în prezent deține legislația în domeniul protecției martorilor și a altor persoane participante la procesul penal care cooperează cu organele judiciare, are dezvoltată capacitatea instituțională necesară punerii în aplicare a prevederilor legale pentru protejarea martorilor. [1]

În anul 2012, pe teritoriul Republicii Moldova a fost lansat oficial un sistem inovativ de video-audio conferință. Această activitatea a fost realizată în cadrul unui proiect cu susținerea Ambasadei SUA în Republica Moldova și implementat de Organizația Internațională pentru Migrație.

Acest sistem are scopul de a asigura o mai bună protecție și o siguranță sporită victimelor-martori expuși diverselor riscuri pe parcursul procesului penal. Noul concept de audiere este mai ales relevant în cazul victimelor-martori care au avut de suferit de pe urma traficului de persoane. Persoanele din această categorie au necesități speciale de asistență medicală și psihologică, dar mai cu seamă de protecție fizică, necesități care trebuie abordate corespunzător pentru a asigura eficiența eventualelor depoziții în procesul penal. În acest context, datorită noului echipament, care va fi utilizat în ședințele de judecată, martorii și victimele exploatarei sexuale și prin muncă, ale abuzului și violenței vor avea posibilitatea și dreptul de a participa în ședințe și a depune mărturii în condiții de siguranță, fără a risca de a fi supuse revictimizării sau audierii multiple. Acest fapt va contribui la asigurarea respectului și protecției drepturilor victimelor și va spori calitatea urmăririi și judecării cazurilor.

În același timp, investigarea și judecarea infracțiunilor împotriva copiilor, în special exploatarea sexuală și violență în familie, pot fi și mai problematice pentru organele de drept. Copiii – victime sau martori pot fi traumatizați în urma experienței abuzului și sunt de regulă mai afectați de audierile oficiale, făcând

procesul de obținere a mărturiilor și mai anevoios. De aceea a fost amenajat un local special pentru audierea copiilor în condiții de siguranță, astfel contribuind la respectarea interesului superior al copilului, în conformitate cu instrumente legislative internaționale și naționale din domeniul.

Acest serviciu nou creează condiții pentru o cooperare mai eficientă la nivel național și regional între ofițerii de urmărire penală și procurori prin eficientizarea activităților de protecție, precum și contribuie la investigarea și urmărirea traficului de persoane și a infracțiunilor conexe.

S-a constatat că există o recunoaștere crescândă a rolului special pe care îl joacă martorii în cadrul urmăririi penale și că mărturia lor este adesea crucială pentru condamnarea infractorilor, în special în cauzele privind criminalitatea organizată și infracționalitatea în familie.

Bibliografie

1. Legea cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal nr. 105 din 16.05.2008.
2. Statutul Consiliului Europei din 05.05.49. În vigoare pentru R.Moldova din 13.07.1995.
3. Recomandarea Consiliului Europei (9) privind protecția martorilor și a colaboratorilor justiției din 20.04.2005.
4. Recomandarea Consiliului Europei (13) privind intimidarea martorilor și drepturile apărării din 10.09.1997.